

Coevorden
Prinses Julianalaan 25A
(Gemeente Coevorden)

*Een archeologisch
bureauonderzoek*

ArGeoBoor rapport 1516
auteur: L.C. Nijdam (senior
prospector)

paraaf voor vrijgave
datum: 5 november 2019

Opdrachtgever: Gemeente
Coevorden

ISSN: 2351-9975

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
1 Inleiding.....	3
1.1 Kader.....	3
1.2 Doel en Vraagstelling.....	3
1.3 Administratieve data	3
1.4 Beschrijving plangebied	5
1.5 Voorziene ontwikkeling	5
2 Archeologisch bureauonderzoek	5
2.1 Beleidskaart.....	5
2.2 Oude kaarten en historie	6
2.3 Archeologische gegevens.....	9
2.4 Aardkundige gegevens.....	10
3 Gespecificeerde archeologische verwachting	12
4 Conclusies.....	12
5 Aanbeveling	13
Literatuur.....	14
Kaarten.....	14

Samenvatting

In opdracht van gemeente Coevorden, heeft ArGeoBoor een archeologisch bureauonderzoek opgesteld voor de locatie Prinses Julianalaan 25A te Coevorden in de gemeente Coevorden. Op de locatie is men voornemens om de bestemming te wijzigen van maatschappelijk naar wonen. In de toekomst zullen mogelijk bouwwerkzaamheden plaatsvinden, waarbij de bodem geroerd zou kunnen worden.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat de zuidzijde van het perceel tot circa 1931 deel uitmaakte van de buitenste van de gracht van het verdedigingswerk van Coevorden. De noordzijde lag op het talud van een verdedigingswal. Voor het aanleggen van de verdedigingswerken rond 1600 lag het plangebied in het stroomdal van het Schoonebeeksediep, waarin archeologische resten zich als puntlocaties (voorden, offervondsten etc) manifesteren. In de noordzijde kunnen resten van de vestingwal direct onder het maaiveld verwacht worden. Hieronder kan zich de natuurlijke bodem bevinden, met een kleine kans op archeologische resten. In de zuidzijde van het perceel is door het aanleggen van de vestinggracht de oorspronkelijke bodem vergraven. Eventuele (indien niet weggebaggerd) resten op de grachtbodem en in de zuidzijde kunnen dieper dan 2,0 m -mv verwacht worden.

Mocht er binnen de gemeente Coevorden interesse bestaan om nog meer over de voormalige vesting te weten te komen dan zal dergelijk onderzoek beter gedaan kunnen worden op een groter terrein waar een groter gebied, liefst een doorsnede van de vestingwal en gracht, onderzocht kan worden. De huidige locatie is ten opzichte van het te onderzoeken object vrij klein en zal vermoedelijk dan ook weinig aanvullende informatie opleveren.

Het wordt derhalve aangeraden om geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren, ondanks dat de vestingwal bij graafwerk kan worden aangetast.

ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodem- verstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 5.10 (paragraaf 5.4) van de Erfgoedwet uit 2016. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de Gemeente Coevorden.

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van gemeente Coevorden heeft ArGeoBoor een archeologisch bureauonderzoek opgesteld voor het adres Prinses Julianalaan 25A te Coevorden (zie afbeelding 1). Het is de bedoeling om de het bestemmingsplan te wijzigen naar wonen. Uit het bestemmingsplan 'Kernen' uit 2019 blijkt dat op de locatie de dubbelbestemming Waarde – Archeologie 2 ligt.¹ Deze dubbelbestemming is onderbouwd door de archeologische beleidskaart van de Gemeente Coevorden. Archeologisch onderzoek dient deel uit te maken van ruimtelijke procedures bij graafwerkzaamheden met een bodemverstoring dieper dan 30 cm -mv.² Het bureauonderzoek is een eerste stap in het archeologisch onderzoeksproces. Mochten de voorziene werkzaamheden een bedreiging vormen voor te verwachten archeologische waarden dan krijgt dit bureauonderzoek mogelijk een vervolg in de vorm van een veldonderzoek.

Het archeologisch bureauonderzoek is uitgevoerd in november 2019.

1.2 Doel en Vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting en vervolgens nagaan of de voorziene bodemingrepen schade aan eventuele waarden kunnen toebrengen. De volgende vragen staan bij het onderzoek centraal:

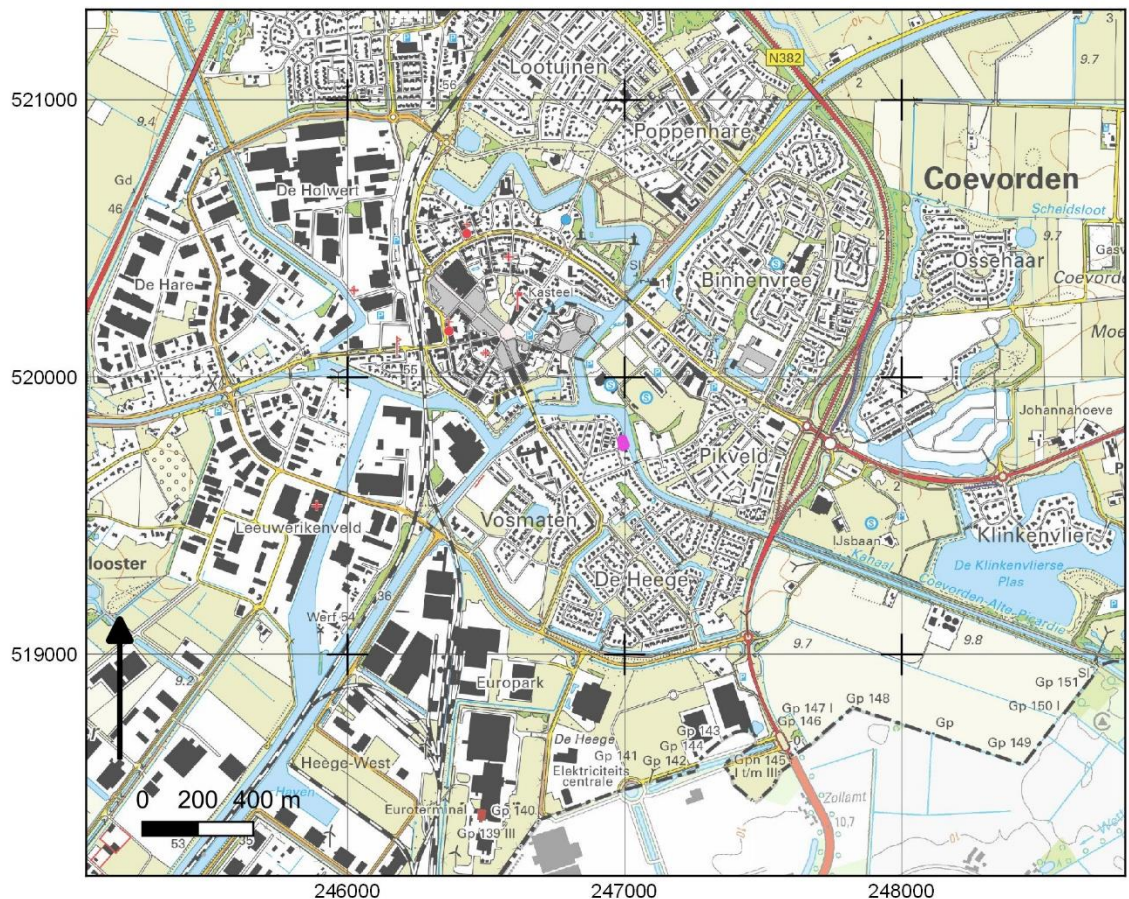
- Wat zijn de aardkundige en historische kenmerken van het plangebied?
- Zijn er archeologische waarden te verwachten in het plangebied?
- Zo ja. Wat is de aard en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen werkzaamheden?
- Is een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja welk type?

1.3 Administratieve data

Provincie:	Drenthe
Gemeente:	Coevorden
Plaats	Coevorden
Adres/toponiem:	Prinses Julianalaan 25A
Kadastrale nr.	Klein gedeelte van D 5297
Kaartblad:	22E
Opdrachtgever:	Gemeente Coevorden
Bevoegd gezag:	Gemeente Coevorden
Centrum coördinaat:	246993/519764
Oppervlakte plangebied:	Circa 600 m ²
Onderzoekmeldingsnummer	4748864100
Archis 3.0:	
Beheer en plaats van digitale documentatie.	ArGeoBoor, Bûtewei 43, 8408HC Lippenhuizen, Dans Easy

¹ Geraadpleegd op www.ruimtelijkeplannen.nl

² Gemeente Coevorden 2012

Afbeelding 1. Ligging van het plangebied (paars) op een topografische kaart uit 2016.³

Afbeelding 2. Detailkaart van het plangebied (bron: www.pdok.nl).⁴

³ Kadaster 2019

1.4 Beschrijving plangebied

Het plangebied is gelegen ten zuidoosten van het centrum van Coevorden. Het perceel is circa 35 meter lang en 18 meter breed. Het perceel grenst aan de oostkant aan het Kanaal Coevorden-Alte Picardie. Voorziene ontwikkeling

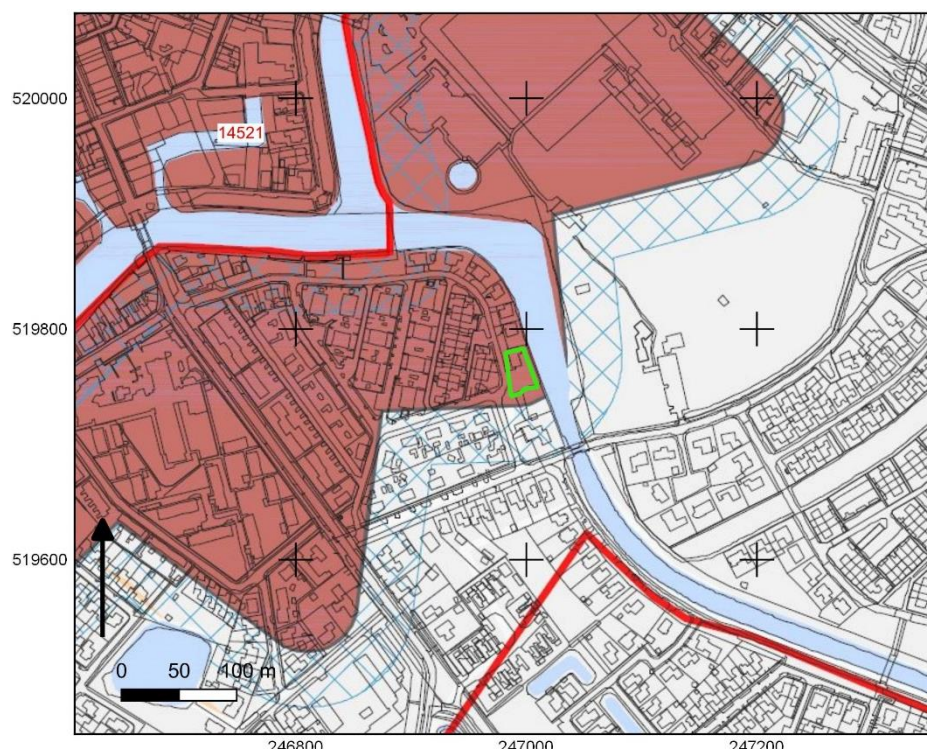
Na de wijziging van de bestemming van maatschappelijk naar wonen, wordt woningbouw mogelijk. Daarbij bestaat de kans op bodemverstoringen in het kader van nieuwbouw.

2 Archeologisch bureauonderzoek

Bij het archeologisch bureauonderzoek worden bekende aardkundige, historische en archeologische gegevens bestudeerd om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting. De gebruikte bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst.

2.1 Beleidskaart

Uit de beleidskaart blijkt dat het terrein ligt binnen buitenste de vestinggracht van Coevorden, die tussen 1597 en 1607 werd aangelegd (zie afbeelding 3)

Afbeelding 3. Plangebied op een uitsnede van de beleidskaart van de gemeente Coevorden met AMK terreinen (rood).⁵

⁴ Kadaster 2018

⁵ Gemeente Coevorden 2012 en archis3.

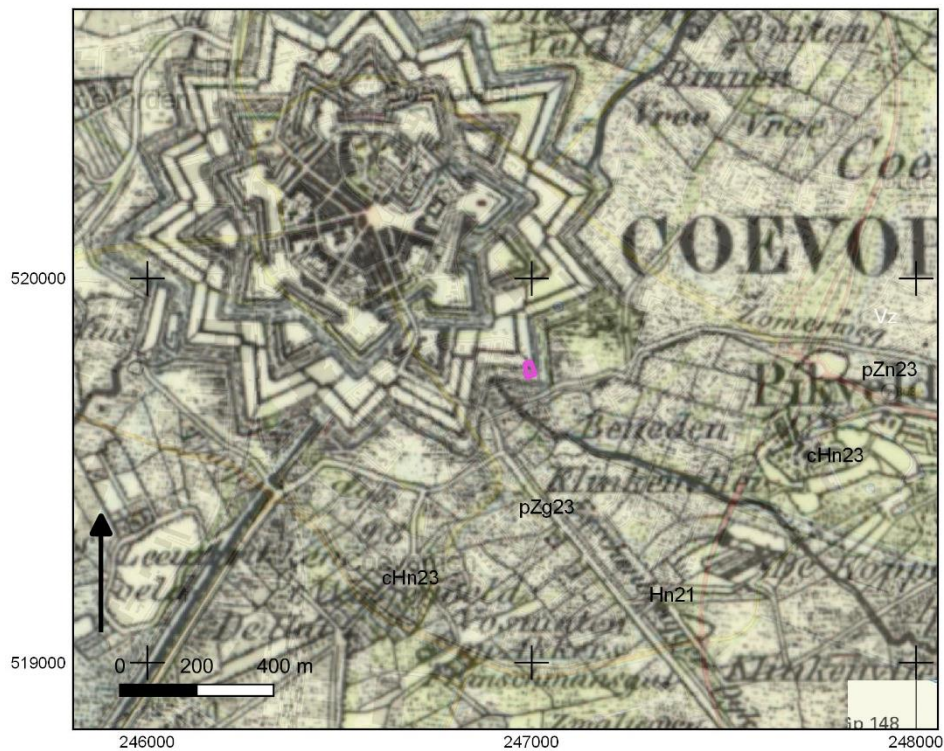
2.2 Oude kaarten en historie

Hieronder is het plangebied globaal ingetekend op de kaart van Jacob van Deventer, vervaardigd rond 1550, nog voordat de stervormige vesting werd aangelegd. De kaart is lastig te projecteren, maar op basis van de ligging van het plangebied ten oosten van het toenmalige Schoonebeeksediep (zie afbeelding 5) zal het plangebied op de kaart van Van Deventer ook ten oosten van dit water gelegen hebben (zie afbeelding 4). Op de kaart van Van Deventer lijkt het gebied in gebruik te zijn als grasland. Het is aannemelijk dat het natuurlijke landschap ter plaatse uit een beekdalbodem (van het Schoonebeeksediep) bestond.

Afbeelding 4. De globale ligging van het plangebied op de kaart van Van Deventer 1550 (vergelijk met afbeelding 5).

Op een militair topografische van rond 1865 is het zuidelijk deel van het plangebied gelegen in de buitenste vestinggracht van Coevorden. De noordzijde ligt op het talud van de vestingwal. Deze buitenste vestingwerken zijn aangelegd rond 1600. In 1858 werd Coevorden opgeheven als vestingstad en ontmanteld in 1870. Tussen 1882 en 1884 werd het nederlandse deel van het Kanaal Coevorden-Alte Picardie aangelegd, de vestinggracht werd toe doorsneden door dit kanaal. Uit de kaarten uit 1931 en 1935 blijkt dat de gracht in die tijd gedempt is (zie afbeeldingen 5 t/m 7).

Afbeelding 5a. Plangebied op een uitsnede van een Bonneblad van rond 1865.⁶

Afbeelding 5b. Plangebied op een detailbeeld van een Bonneblad van rond 1865.⁷

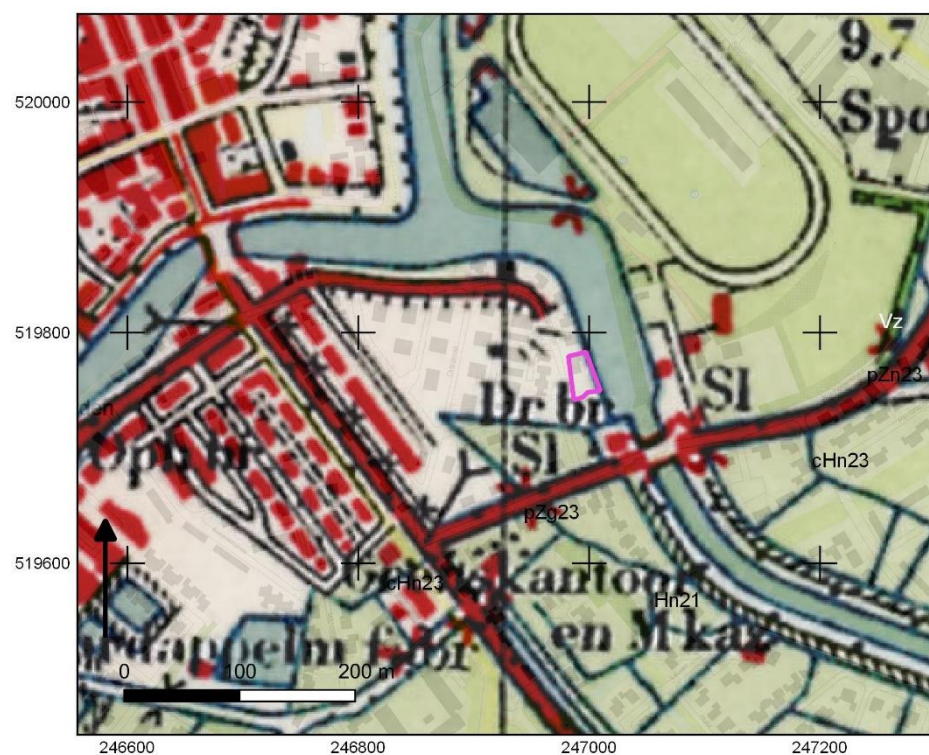
⁶ Bureau Militaire Verkenningen 1865

⁷ Bureau Militaire Verkenningen 1865

Afbeelding 6. Plangebied op een uitsnede van een veldminuut van rond 1931.⁸

Afbeelding 7. Plangebied op een uitsnede van een veldminuut van rond 1935.⁹

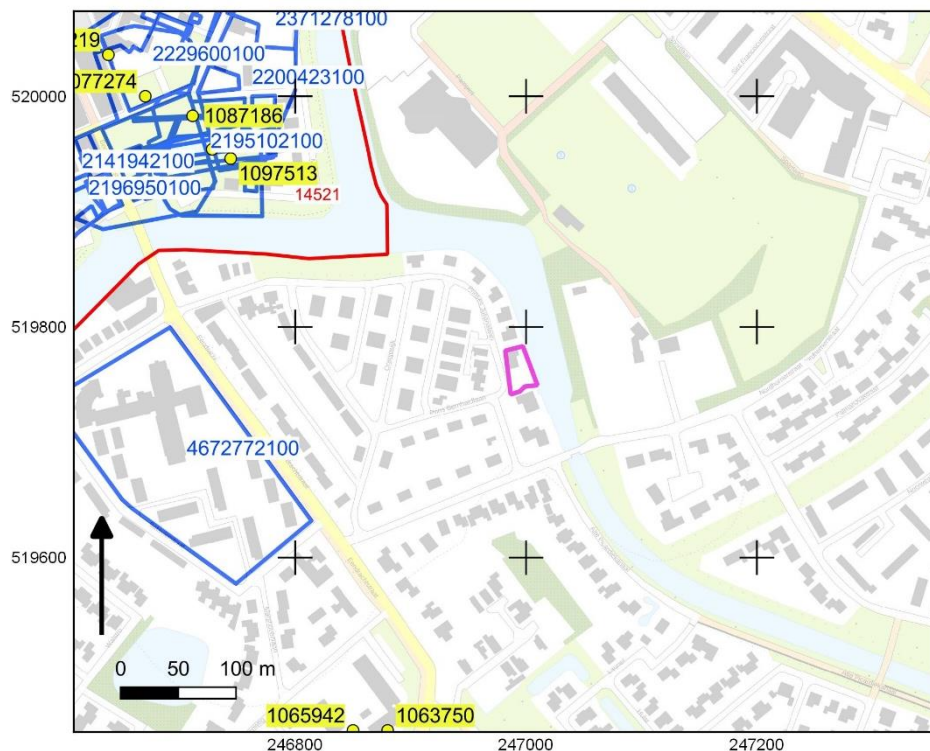
⁸ Bureau Militaire Verkenningen 1830

⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1850-1950

2.3 Archeologische gegevens

AMK-terreinen

Ten noorden van het plangebied ligt de historische kern van Coevorden (AMK-terrein 14521). Dit is een terrein met bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd. Het betreft Coevorden, zoals weergegeven op de topografische militaire kaart van 1853. Coevorden was oorspronkelijk een esgehucht (typologie T. Spek). Door de ligging (zuidelijke toegang tot Drenthe) en vanwege de aanwezigheid van het kasteel van Coevorden, ontwikkelde de nederzetting zich tot een plaats met een streekfunctie. Coevorden kreeg in 1408 stadsrechten. Tussen 1597 en 1607 werd de stad tot een vesting gemaakt, waarbij het oude stratenpatroon, zoals nog zichtbaar op de kaart van Van Deventer, bijna geheel verloren ging.

Afbeelding 8. Plangebied met AMK-terrein (rood), onderzoeksmeldingen (blauw) en vondstlocaties (geel).

Onderzoeksmeldingen

Binnen het AMK-terrein, in de historische kern van Coevorden, zijn tal van onderzoeken uitgevoerd, maar deze zijn voor het plangebied, dat altijd buiten de historische kern heeft gelegen, niet heel relevant en worden buiten beschouwing gelaten.

Wel relevant is melding 4672772100. Dit betreft een booronderzoek uitgevoerd in 2019.¹⁰ De resultaten van het veldonderzoek zijn als volgt samengevat:

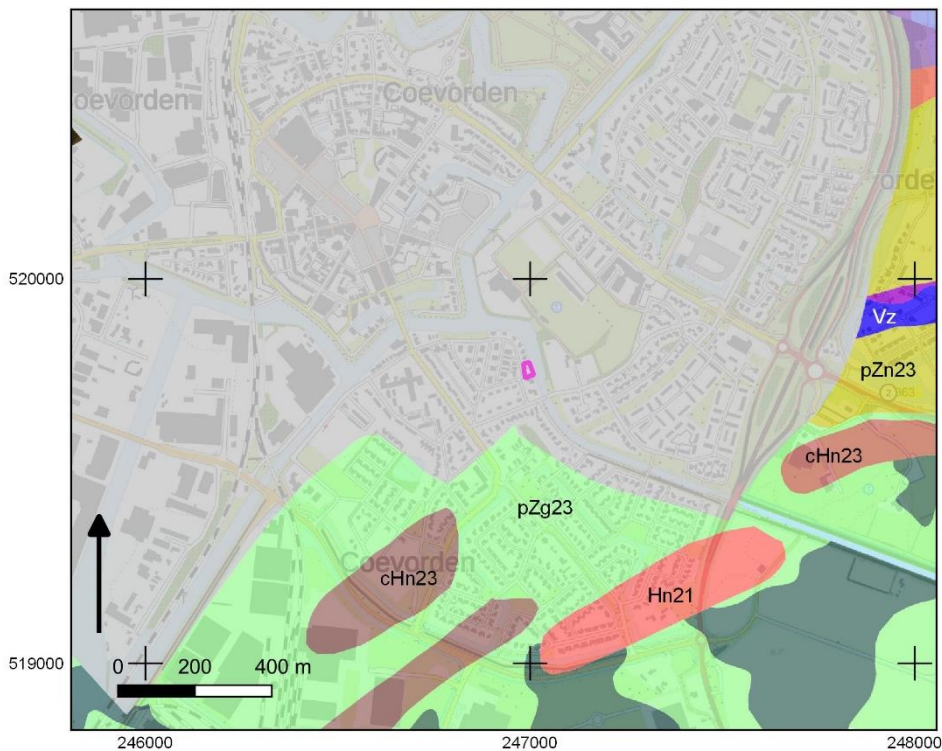
Het blijkt dat de top van de bodem in het plangebied te bestaan uit een verstoorde opgebrachte en/of vergraven laag met puinresten.

¹⁰ Van der Heul 2019

Hieronder werd bij vier boringen de aanwezigheid van een restant van de stadswal vastgesteld op een diepte tussen de 115 en 170 cm -mv. Bij drie andere boringen werd deze stadswal mogelijk aangetroffen op dieptes tussen de 90 en 110 cm -mv. Mogelijke restanten van de stadswal werden ook aangetroffen bij drie boringen als demping van de zuidwestelijke gracht. De resterende lagen bestonden uit beekafzettingen en veenlagen. Resten van de stadswal zijn mogelijk in het noordelijk deel van het plangebied nog aanwezig op een diepte vanaf circa een meter onder het maaiveld. In het zuidelijk deel zijn geen duidelijke restanten van de stadswal aangetroffen en is de verwachting voor substantiële delen van de stadswal laag. De kans op oudere bewoningslagen (vóór de nieuwe tijd) in het plangebied is erg klein.

2.4 Aardkundige gegevens

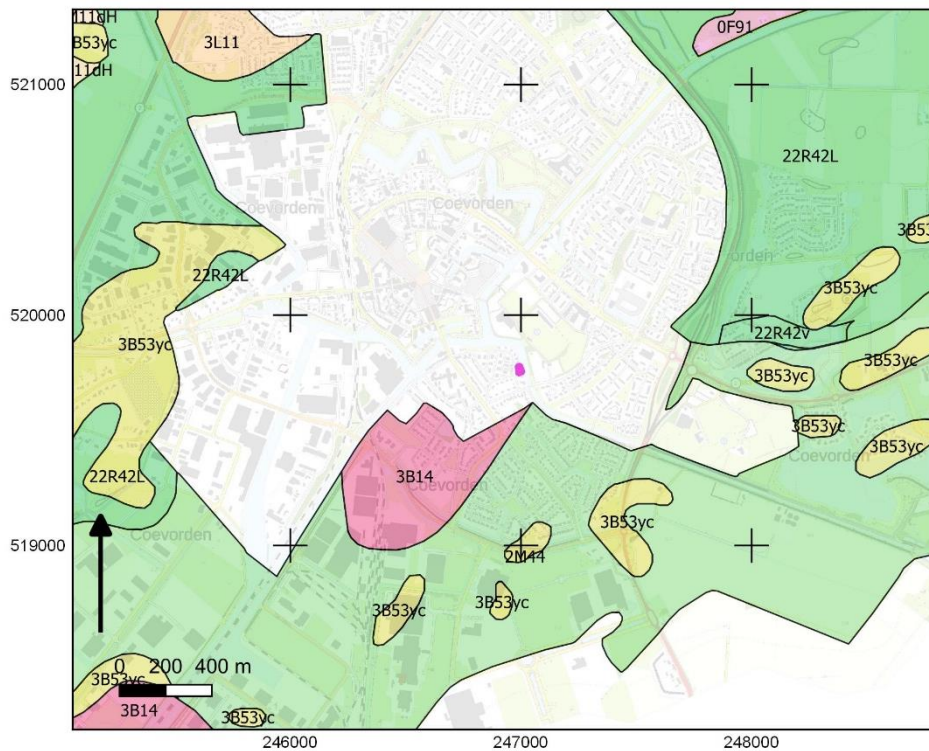
Op de kaart van 1865 (zie afbeelding 5b) ligt het plangebied op vrij korte afstand ten oosten van het Schoonebeeksediep. De beekloop is dermate recht dat deze waarschijnlijk is gekanaliseerd. Ten zuiden van het plangebied zijn nog wel enkele slingerende perceelsgrenzen zichtbaar, mogelijk volgen deze de oorspronkelijke beekloop. De verwachting is dat van nature een beekdalbodem aanwezig was. De bodemkaart (afbeelding 9) geeft ten zuiden van het plangebied bekeerdersgronden (pZg23) in leemarm en zwak lemig fijn zand aan. Binnen de vlakte met bekeerdersgronden komen ruggen voor met bodems kenmerkend voor drogere landschappelijke zones zoals: laarpodzolgronden (cHn32) en veldpodzolgronden (Hn21). In het oosten zijn gooreerdgronden (pZn23) gekarteerd. Een smalle strook veen met vlieveengronden op zand (Vz) verraad mogelijk de ligging van een oude met veen opgevulde geul.¹¹

Afbeelding 9. Uitsnede van de digitale bodemkaart 1:50.000.¹²

¹¹ Alterra 2014.

¹² Alterra 2014

Afbeelding 10. Uitsnede van de digitale geomorfologische kaart 1:50.000.¹³

Op de geomorfologische kaart (zie afbeelding 10) is ten zuidwesten een ijsstroomrug gekarteerd (code B14) in de vorm van een geïsoleerde heuvel (3B14), die lijkt door te lopen richting het plangebied. Ten zuiden ervan ligt een beek (dal) overstromingsvlakte M44). In het oosten ligt een beekdalbodem (code R42) of langgerekte ondiepe dalvormige laagte (code 22R42L).

Het maaiveld ligt ter plaatse van het plangebied op 10,5 m + NAP.¹⁴ Als gevolg van alle menselijke ingrepen in het gebied geeft de hoogtekaart geen bijzonderheden voor het plangebied weer. De 'natuurlijke ondergrond' ligt ten zuiden van Coevorden rond 9,5 m +NAP.

¹³ Alterra 2008

¹⁴ AHN-2 2007-2012

3 Gespecificeerde archeologische verwachting

De Prinses Julianalaan 25 ligt ten zuidoosten van het centrum van Coevorden en grenst in de oostzijde aan het Kanaal Coevorden-Alte Picardie. Voorheen kwam ongeveer op deze plek het gekanaliseerde Schoonebeeksediep de stad binnen, die voor de kanalisatie nabij het plangebied door een beekdal kronkelde. Het terrein lag vanaf circa 1400 in de vuurlinie van de oude vestingstad Coevorden en was in gebruik als grasland. Rond 1600 werd ter plaatse de buitenste gracht van de 'nieuwe' vestingwerken gegraven en een wal opgeworpen. Uit kaartprojecties blijkt dat in de noordzijde van het plangebied zich het talud van de vestingwal bevond en in de zuidzijde de gracht. Bij het graven van de gracht zijn eventuele oudere resten verloren gegaan. In de noordzijde kan onder de opgebrachte grond de oorspronkelijke bodem nog aanwezig zijn. De verwachting voor oudere archeologische resten is echter laag op basis van de bekeerdersgronden, die voorheen in het plangebied lagen.

De wal in de noordzijde en de gracht in de zuidzijde kunnen als onderdeel van de vestingstad Coevorden mogelijk een onderzoeksobject vormen, maar zoals in afbeelding 5 te zien is, betreft het plangebied, maar een relatief klein stukje van deze hele vesting. Verwacht worden de resten van de buitenzijde van een aardenwal en de bodem van de gracht. In de grachtbodem kunnen sporen en objecten aanwezig zijn vanaf 1600, toen de gracht in functie kwam.

Tussen 1931 en 1935 is de gracht gedempt, vermoedelijk deels door het inschuiven van de wal. Ter plaatse van de gracht is de bodem derhalve verstoord en ter plaatse van de wal, ligt de basis van de oude wal mogelijk nu gewoon aan het maaiveld.

4 Conclusies

- *Wat zijn de aardkundige kenmerken van het (historische) landschap waarin het plangebied ligt?*

Het plangebied ligt vermoedelijk ter plaatse van het voormalige beekdal van het Schoonebeeksediep. De zuidzijde van het plangebied maakte tussen 1600 tot circa 1930 onderdeel uit van de buitenste vestinggracht van Coevorden. De natuurlijke bodem is hier vrij zeker vergraven. De noordzijde van het plangebied lag ter plaatse van het talud van de vestingwal. Onder de voormalige wal kan de oorspronkelijke bodem nog aanwezig zijn in de vorm van een bekeerdersgrond.

- *Zijn er archeologische waarden te verwachten in het plangebied?*

Archeologische resten in beekdalen zijn over het algemeen puntlocaties met geringe dichtheid van voorkomen. De kans dat juist in de noordzijde, onder de opgeworpen vestingwal nog oudere archeologische resten aanwezig zijn, wordt klein geacht. Op de bodem van de voormalige vestinggracht kunnen resten afkomstig van oorlogshandelingen aanwezig zijn, mits deze niet tussendoor is uitgebaggerd. De bodem van de gracht is te verwachten op grotere diepte.

Het huidige maaiveld ligt op 10,5 m + NAP. Het normale peil in het kanaal van Coevorden – Alte Picardie ligt op 9,15 m +NAP.¹⁵

---

¹⁵ <https://waterinfo.rws.nl>

Het is waarschijnlijk dat de waterstand in het in 1935 gedempte deel van de vestinggracht een min of meer een gelijk peil had en tenminste 1 meter diep was. De top van de gracht zal zich dan rond 8,15 m +NAP, maar waarschijnlijk nog lager bevonden hebben, dus op ruim 2,0 m -mv.

- *Zo ja. Wat is de aard en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?*
In de noordzijde van het perceel kunnen vanaf het maaiveld resten van de voormalige vestingwal aanwezig zijn. In de zuidzijde wordt de voormalige grachtbodem dieper dan 2,0 m -mv verwacht.
- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?*
Graafwerkzaamheden in de noordzijde kunnen de basis van de opgeworpen wal verstoren. De bodem van de voormalige gracht zal bij graafwerkzaamheden binnen de 2,0 m -mv en zal bij reguliere woningbouw niet bereikt worden.

5 Aanbeveling

Is een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja welk type?

Mocht er binnen de gemeente Coevorden interesse bestaan om nog meer over de voormalige vesting te weten te komen dan zal dergelijk onderzoek beter gedaan kunnen worden op een groter terrein waar een groter gebied, liefst een doorsnede van de vestingwal en gracht, onderzocht kan worden. De huidige locatie is ten opzichte van het te onderzoeken object erg klein en zal vermoedelijk dan ook weinig aanvullende informatie opleveren.

Het wordt derhalve aangeraden om geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren, ondanks dat de vestingwal bij graafwerk kan worden aangetast.

ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodem- verstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 5.10 (paragraaf 5.4) van de Erfgoedwet uit 2016. In dit geval kan contact worden opgenomen met de gemeente Coevorden.

Literatuur

Archis3 2019. Archeologisch Informatie Systeem 3. Geraadpleegd in november 2019.
Centraal College voor Deskundigen archeologie 2016: kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 4.0) Landbodems.
Rijksdienst Cultureel Erfgoed 2014. Archeologische Monumenten Kaart, inclusief toelichtingen.
SIKB 2018: Bureauonderzoek, Protocol 4002.
Van der Heul, J.S., 2019: Coevorden, De Voorde (Gemeente Coevorden, Dr.). Archeologisch Bureau- en Inventariserend Veldonderzoek (IVO-B). Steekproefrapport 2019-02/03.

Kaarten

Bureau Militaire Verkenningen 1850-1950. Militair Topografische Kaarten van Nederland (Bonnebladen) 1:25.000. Geraadpleegd op www.topotijdreis.nl
Gemeente Coevorden 2012. Het Kapitaal van Coevorden, Erfgoednota. Geraadpleegd op www.coevorden.nl (inclusief diverse kaartbijlagen).
Kadaster 1950-2010. Topografische kaarten van Nederland 1: 25.000. Geraadpleegd op www.topotijdreis.nl
Kadaster 2019. Topografische kaarten van Nederland 1:25.000 en 1: 10.000 (open data). Geraadpleegd op www.kadaster.nl.
Kadaster 2018. Kadastrale kaarten en nummers. Geraadpleegd op archis3.